

POSTANOWIENIE

Dnia 8 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania P. spółki z o.o. w B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Bydgoszczy
z udziałem M.U.
o składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 maja 2025 r.,
zażalenia odwołującej się Spółki na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 30 października 2024 r., sygn. akt III AUa 226/23, III AUz 40/23,

1. oddala zażalenie,

**2. wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów zastępstwa
procesowego pozostawia do rozstrzygnięcia w orzeczeniu
kończącym postępowanie.**

Halina Kiriło Romualda Spyt Zbigniew Korzeniowski

[M.D.]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy wyrokiem z 25 października 2022 r. uchylił
decyzję pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Bydgoszczy z 10

marca 2022 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Podstawą uchylenia był art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Uchyloną decyzją pozwany określił podstawy wymiaru składek oraz kwoty składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne dla zainteresowanej M.U. w wysokości i za okres od stycznia do marca 2018 r. - jak w zaskarżonej decyzji, z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zawartej z P. sp. z o.o. w B. przy ul. D. 26/4. Przyczyną uchylenia decyzji było niedoręczenie ubezpieczonej decyzji (decyzję wysyłano na adres płatnika składek przy ul. D. 26). Płatnik nie zna aktualnego miejsca zamieszkania ani pobytu zainteresowanej. W aktach ZUS brak jakiegokolwiek dowodu doręczenia zainteresowanej zaskarżonej decyzji i jakichkolwiek wcześniejszych pism. Również własne spostrzeżenia Sądu wykluczają możliwość, by ubezpieczona (wraz z wieloma innymi osobami w analogicznej sytuacji, których sprawy stały się przedmiotem rozpoznania tut. Sądu), mogła pracować lub mieszkać w niewielkim budynku przy ul. D. 26 w B., w którym znajduje się siedziba spółki - agencji pracy tymczasowej. Organ rentowy nie wskazał aktualnego adresu do doręczeń zainteresowanej. Doręczenie na adres płatnika składek było nieprawidłowe. Zarówno organ rentowy jak i odwołujący się nie znają aktualnego adresu zainteresowanej. Tymczasem to doręczenie decyzji przez organ rentowy ma kluczowe znaczenie, bowiem od tego momentu biegnie dla strony termin do wniesienia odwołania. Postępowanie sądowe prowadzone bez udziału zainteresowanej byłoby dotknięte nieważnością. Ustanowienie kuratora w niniejszej sprawie nie doprowadziłoby do konwalidowania postępowania administracyjnego, które toczyło się przed organem rentowym. Przesłanie odwołania jednej ze stron bez doręczenia decyzji ubezpieczonemu było przedwczesne a prowadzenie całego postępowania przed organem rentowym bez udziału strony byłoby rażącym naruszeniem prawa w rozumieniu art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 30 października 2024 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Apelacyjny stwierdził, iż art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. nie mógł być podstawą uchylenia decyzji pozwanego przez Sąd Okręgowy. Przedmiotem zaskarżonej decyzji jest określenie wysokości

podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Decyzja ta ma przy tym charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny. Nie można zatem przyjąć, że następuje nałożenie na stronę zobowiązania, skoro organ rentowy jedynie stwierdza wysokość istniejących z mocy prawa należności składkowych. Nie jest to więc decyzja „nakładająca zobowiązanie”, lecz stwierdzająca pewien stan odnośnie do prawidłowej wysokości składek na ubezpieczenia społeczne. Tym samym nie można przyjąć, by przedmiot zaskarżonej decyzji mieścił się w katalogu decyzji określonych w art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., a - ponownie zaakcentować trzeba - przepisu tego nie należy wyklądać rozszerzająco. Określenie podstawy wymiaru składek nie jest tożsame z nałożeniem na ubezpieczonego zobowiązania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 czerwca 2024 r., II UZ 8/24, wyrok Sądu Najwyższego z 19 maja 2022 r., I USKP 130/21, postanowienie Sądu Najwyższego z 4 października 2022 r., II UZ 31/22). Płatnik składek w prowadzonych przez organ rentowy z urzędu sprawach o objęcie ubezpieczeniem społecznym i określenie wysokości podstawy wymiaru składek nie ma statusu ubezpieczonego, a więc nie jest spełniona przesłanka podmiotowa stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 września 2023 r., II UZ 35/23). W sprawie doszło do nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Okręgowy bowiem nie badał zasadności zaskarżonej decyzji, uznając, że doszło do rażącego naruszenia przez organ rentowy przepisów o postępowaniu przed tym organem. Sąd Okręgowy rozpoznając niniejszą sprawę winien przeprowadzić postępowanie dowodowe w zakresie wynikającym z art. 227 k.p.c. w odniesieniu do przedmiotu zaskarżonych decyzji, dokonać oceny dowodów i poczynić ustalenia co do faktów w sprawie, po czym dokonać ich oceny prawnej w kontekście przedmiotu zaskarżonych decyzji. Istotne jest także prawidłowe zidentyfikowanie i określenie stron postępowania, a także - umożliwienie im udziału w postępowaniu, bacząc by miały one zapewnioną możliwość obrony swych praw.

P. sp. z o.o. w zażaleniu (na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c.) zarzuciła naruszenie (błędne zastosowanie) art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 477^{14a} k.p.c. przez uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przy zniesieniu wyłącznie postępowania sądowego, mimo iż nieważnością

dotknięte było postępowanie administracyjne, a zaskarżone decyzje nigdy nie zostały doręczone zainteresowanym.

Pozwany wniosł o oddalenie zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne.

Postępowanie sądowe jest dwuinstancyjne (art. 176 ust. 1 Konstytucji RP).

Sąd Okręgowy jako sąd pierwszej instancji powinien rozpoznać istotę sprawy, czego nie uczynił (art. 316 k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.). W takiej sytuacji Sąd Apelacyjny mógł uchylić wyrok Sądu Okręgowego i przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. Oceny tej nie zmienia zastosowanie przez Sąd Okręgowy art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., które nie było uprawnione.

Art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. jest podstawą procesową uchylenia decyzji organu rentowego przez sąd pierwszej instancji, natomiast art. 386 § 4 k.p.c. jest podstawą procesową uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji przez sąd drugiej instancji.

W sprawie to pierwsze uchylenie nie było uprawnione, co było wystarczającą podstawą wydania zaskarżonego orzeczenia przez Sąd Apelacyjny.

Nie jest to sprawa nowa. Sąd Najwyższy orzeka jednolicie i oddala zażalenia płatnika w podobnym układzie procesowym. Z tej perspektywy pozwany w odpowiedzi na zażalenie zasadnie odwołuje się do postanowienia Sądu Najwyższego z 11 czerwca 2024 r., II UZ 11/24, które jest jednym z wielu orzeczeń w podobnych sprawach.

Orzeczenie to reprezentuje teza, że brak doręczenia decyzji ZUS ubezpieczonym nie jest i nie może być wadą decyzji, a ponadto nie ma znaczenia w kwestii dopuszczalności stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. i nie wystarcza też do zastosowania art. 477^{14a} k.p.c.

Rzecz w tym, iż prawo ubezpieczonej nie zostało pogwałcone, przede wszystkim dlatego, że nie występowała w postępowaniu sądowym jako strona. Sąd rozpoznaje odwołanie od decyzji tej strony, która wniosła odwołanie. Realizuje to prawo do sądu odwołującego i co do zasady nie może być wyłączone przez niemożność skutecznego doręczenia decyzji ubezpieczonej w sprawie, której

przedmiot obejmuje podstawę wymiaru składek oraz kwotę składek, a w której ZUS wysłał decyzję ubezpieczonej na adres płatnika.

Dla systemu ubezpieczeń społecznych wartością jest rozpoznanie sprawy, choć ta sprawa ujawnia, że nie są i nie muszą być rzadkie przypadki spraw, w których ZUS nie będzie znał aktualnego adresu ubezpieczonego. Nie pozbawia to ubezpieczonego bezwzględnie jego praw, jako że może sam dochodzić tego samego (co wynika z decyzji), bowiem wyrok w tej sprawie, w której nie uczestniczy, nie będzie dla niego wiążący (art. 366 k.p.c.). Ponadto nie jest wykluczone, że ubezpieczona dowie się o sprawie i zechce w niej uczestniczyć jako zainteresowana.

W sprawie występują przede wszystkim odrębne interesy procesowe, czyli organu rentowego, który chce utrzymania decyzji i płatnika, który zwalcza decyzję zasadniczo z pozycji procesowej.

W aspekcie procesowym sytuacja jest podobna do sprawy rozpoznanej przez Sąd Najwyższy postanowieniem z 20 stycznia 2024 r., pod sygn. II UZ 62/23. Aktualną i użyteczną jest zatem wykładnia wówczas przedstawiona, a dotycząca podstawowego w tej sprawie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., gdyż jest to regulacja wyjątkowa, albowiem obejmuje tylko ubezpieczonego, i tylko wtedy gdy decyzja organu rentowego nakłada na niego zobowiązanie, ustala wymiar tego zobowiązania lub obniża świadczenie, została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym.

Innymi słowy nie ma racji Sąd Okręgowy, że brak prawidłowego doręczenia pisma w toku postępowania administracyjnego ubezpieczonej, w tym decyzji, stanowi rażące naruszenie prawa w rozumieniu art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., gdyż nie jest to przedmiotem tej regulacji. Decyzja nie nakłada zobowiązania na ubezpieczoną, dlatego również z tej zasadniczej przyczyny nieuprawnione było stosowanie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Nie jest zatem możliwe uwzględnienie wniosku zażalenia.

Przeciwnie stanowisko zażalenia nie jest zasadne.

ZUS nie wydał decyzji określającej indywidualne zobowiązanie ubezpieczonej. Nie spełnia się zatem warunek stosowania szczególnej regulacji z art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., co też nie kończy argumentacji, gdyż w zwykłej sytuacji,

określenie składki od podstawy wymiaru ciąży na płatniku, czyli bez potrzeby wydawania indywidualnej decyzji (a co również nie przemawia za stosowania tej regulacji) przez organ rentowy.

Ponadto nie można nie zauważyć, że podstawą decyzji jest szczególna sytuacja materialna, w której ZUS do zachowania płatnika odnosi art. 58 k.c. Jest to regulacja prawa materialnego, a nie procesowego, dlatego jest kwestią materialną i odrębną od wyjątkowej, jednak procesowej podstawy stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., bo odnoszonej w tej sprawie do płatnika a nie do ubezpieczonej.

Na tym tle kwestia procesowa braku doręczenia decyzji ubezpieczonej przez organ rentowy nie jest przesłanką zastosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., podobnie jak w sprawie II UZ 62/23.

Zażalenie nie jest zasadne również w części opartej na zarzucie naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. Chodzi wówczas o kasację wyroku sądu ze względu na określone zaniechania w sprawie przed sądem a nie przed organem rentowym, czyli rzutujące na materialną warstwę sprawy, a więc nie o kwestie dotyczące stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., nawet po uchwale Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2023 r., III UZP 5/23, gdyż kontrola ta jest nadal zawężona do stosowania tego ostatniego przepisu (w miejsce postanowienia sądu pierwszej instancji wskazano na wyrok a w miejsce zażalenia na apelację).

Natomiast art. 477^{14a} k.p.c. wyjątkowo i w szczególnych sytuacjach pozwala na uchylenie wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu. Na tym tle art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. jest regulacją szczególną (odrębną) i jak wskazano nie spełnia się w tej sprawie.

Nie jest zatem zasadny wniosek zażalenia o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania albo oddalenie apelacji pozwanego, skoro nie było podstaw do stosowania art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i nie są również zasadne zarzuty naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. i art. 477¹⁴ § 2² k.p.c. Nieznajomość adresu zaineresowanej nie jest przeszkodą do prowadzenia sprawy sądowej pomiędzy płatnikiem, który staje się powodem i organem rentowym, który jest stroną pozwaną. Jak zauważono znaczenie ma rozstrzygnięcie sprawy, której przedmiot wyznacza decyzja pozwanego.

Z tych motywów nie uwzględniono wniosków zażalenia i orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

Wniosek o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego należy uznać za przedwczesny, jako że koszty postępowania zażaleniowego przed Sądem Najwyższym składają się na koszty procesu i sąd rozstrzyga o tych kosztach w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (art. 108 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

M.D.

[a.ł]